Európsky parlament
2019-2024

Výbor pre zahraničné veci

2023/2106(INI)

14.9.2023

NÁVRH SPRÁVY

o stratégii EÚ pre Strednú Áziu
(2023/2106(INI))

Výbor pre zahraničné veci

Spravodajca: Karsten Lucke

PR_INI

OBSAH

strana

DÔVODOVÁ SPRÁVA.....3

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU 4

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Stredná Ázia je pre Európsku úniu strategicky dôležitým regiónom. Angažovanosť EÚ v tejto oblasti je založená na stratégii pre Strednú Áziu, ktorá bola prijatá v roku 2019 a zameriava sa na podporu odolnosti, prosperity a regionálnej spolupráce.

Od prijatia stratégie bol región ovplyvňovaný významnými vonkajšími faktormi, ako je nezákonná útočná vojna Ruska proti Ukrajine, prevzatie moci Talibanom v Afganistane a globálne ambície Číny. Trpel aj vnútornou nestabilitou, najmä násilnými nepokojmi v Kazachstane v januári 2022, násilnými represiami po protestoch v tadžickej autonómnej oblasti Horný Badachšán v novembri 2021 a máji 2022 a v uzbeckej Karakalpakstanskej republike v júli 2022 a opakovanými zrážkami na kirgizsko-tadžickej hranici.

Cieľom správy je zaoberať sa príležitosťami a výzvami užšej spolupráce medzi EÚ a Strednou Áziou v kontexte globálnych a regionálnych geopolitických zmien.

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

o stratégii EÚ pre Strednú Áziu
(2023/2106(INI))

Európsky parlament,

– so zreteľom na spoločné oznámenie Komisie a vysokej predstaviteľky Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku z 15. mája 2019 s názvom EÚ a Stredná Ázia: nové príležitosti na posilnenie partnerstva (JOIN(2019)0009),

– so zreteľom na závery Rady zo 17. júna 2019 o novej stratégii EÚ pre Strednú Áziu,

– so zreteľom na spoločné oznámenie Komisie a vysokej predstaviteľky Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku z 19. septembra 2018 s názvom Prepájanie Európy a Ázie – základné piliere stratégie EÚ (JOIN(2018)0031),

– so zreteľom na spoločné oznámenie Komisie a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku z 1. decembra 2021 s názvom Global Gateway (JOIN(2021)0030),

– so zreteľom na výsledky 18. zasadnutia ministrov zahraničných vecí EÚ – Stredná Ázia, ktoré sa konalo 17. novembra 2022 v Samarkande a ktoré bolo zamerané na hľadanie riešení spoločných výziev,

– so zreteľom na spoločnú tlačovú správu hláv štátov Strednej Ázie a predsedu Európskej rady vydanú po druhom regionálnom zasadnutí na vysokej úrovni, ktoré sa konalo 2. júna 2023 v Cholpon-Ate,

– so zreteľom na Dohodu o posilnenom partnerstve a spolupráci medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi na jednej strane a Kazašskou republikou na strane druhej[1],

– so zreteľom na Dohodu o partnerstve a spolupráci, ktorou sa zakladá partnerstvo medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Kirgizskou republikou na strane druhej[2],

– so zreteľom na návrh Komisie z 13. júna 2022 na rozhodnutie Rady o uzavretí Posilnenej dohody o partnerstve a spolupráci medzi Európskou úniou na jednej strane a Kirgizskou republikou na strane druhej v mene Európskej únie (COM(2022)0277 final),

– so zreteľom na Dohodu o partnerstve a spolupráci, ktorou sa zakladá partnerstvo medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Tadžickou republikou na strane druhej[3],

– so zreteľom na Dohodu o partnerstve a spolupráci, ktorou sa zakladá partnerstvo medzi

[1] Ú. v. EÚ L 29, 4.2.2016, s. 3.
[2] Ú. v. ES L 196, 28.7.1999, s. 48.
[3] Ú. v. EÚ L 350, 29.12.2009, s. 3.

Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Uzbeckou republikou na strane druhej[4],

– so zreteľom na výsledky konferencie EÚ – Stredná Ázia o prepojenosti, ktorá sa konala 18. novembra 2022, druhého hospodárskeho fóra EÚ – Stredná Ázia, ktoré sa konalo 18. – 19. mája 2023, štvrtého fóra občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia, ktoré sa konalo 10. marca 2023, a siedmej konferencie EÚ – Stredná Ázia na vysokej úrovni o životnom prostredí a vodných zdrojoch, ktorá sa konala 23. – 24. februára 2023,

– so zreteľom na štúdiu financovanú EÚ s názvom Udržateľné dopravné spojenia medzi Európou a Strednou Áziou, ktorú vypracovala Európska banka pre obnovu a rozvoj a ktorá bola uverejnená 30. júna 2023,

– so zreteľom na memorandum o porozumení medzi EÚ a Kazachstanom o strategickom partnerstve v oblasti surovín, batérií a vodíka z obnoviteľných zdrojov, ktoré bolo podpísané 7. novembra 2022,

– so zreteľom na výsledky dialógov o ľudských právach so štátmi Strednej Ázie,

– so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Kazachstane, Kirgizsku, Tadžikistane, Turkménsku a Uzbekistane,

– so zreteľom na článok 54 rokovacieho poriadku,

– so zreteľom na správu Výboru pre zahraničné veci (A9-0000/2023),

A. keďže od prijatia stratégie EÚ pre Strednú Áziu v roku 2019 bol región ovplyvňovaný významnými vonkajšími faktormi, ako je nezákonná útočná vojna Ruska proti Ukrajine, prevzatie moci Talibanom v Afganistane a globálne ambície Číny, a trpel aj vnútornou nestabilitou, najmä násilnými nepokojmi v Kazachstane v januári 2022, násilnými represiami po protestoch v tadžickej autonómnej oblasti Horný Badachšán v novembri 2021 a máji 2022 a v uzbeckej Karakalpakstanskej republike v júli 2022 a opakovanými zrážkami na kirgizsko-tadžickej hranici;

B. keďže Stredná Ázia je región strategického záujmu EÚ z hľadiska bezpečnosti, prepojenosti, energetickej diverzifikácie a diverzifikácie zdrojov, riešenia konfliktov a ochrany multilaterálneho medzinárodného poriadku založeného na pravidlách;

C. keďže posilnené dohody o partnerstve a spolupráci sú dohody novej generácie, ktoré predstavujú základný kameň spolupráce EÚ so Strednou Áziou;

D. keďže 27. októbra 2022 sa v Astane uskutočnilo prvé stretnutie vedúcich predstaviteľov EÚ a Strednej Ázie, po ktorom nasledovalo druhé stretnutie 2. júna 2023 v Cholpon-Ate; keďže samit vedúcich predstaviteľov je naplánovaný na rok 2024; keďže tieto stretnutia predstavujú ďalšiu inštitucionalizáciu vzťahov medzi EÚ a Strednou Áziou a dopĺňajú prácu existujúcich regionálnych dialógov a platforiem;

Spolupráca EÚ so Strednou Áziou

[4] Ú. v. ES L 229, 31.8.1999, s. 3.

1. zdôrazňuje, že EÚ a Stredná Ázia čelia hlbokým globálnym a regionálnym geopolitickým zmenám, čo predstavuje jasný impulz na posilnenie ich vzájomne prospešnej spolupráce; nabáda EÚ, aby zintenzívnila svoju spoluprácu so Strednou Áziou vzhľadom na geostrategický význam tohto regiónu; víta intenzívnejšie kontakty na vysokej úrovni medzi EÚ a Strednou Áziou, najmä stretnutia hláv štátov Strednej Ázie s predsedom Európskej rady, a prácu osobitnej zástupkyne EÚ pre Strednú Áziu; víta zámer prijať spoločný plán EÚ a Strednej Ázie na dosiahnutie pokroku, pokiaľ ide o dialóg a spoluprácu v konkrétnych oblastiach; nabáda EÚ, aby naďalej podporovala politické a hospodárske reformy, ktoré posilňujú právny štát, demokraciu, dobrú správu vecí verejných a dodržiavanie ľudských práv;

2. konštatuje, že útočná vojna Ruska proti Ukrajine oslabila jeho postavenie v regióne a podnietila Strednú Áziu k spolupráci s inými aktérmi, pričom títo aktéri zintenzívnili svoju spoluprácu so Strednou Áziou; zdôrazňuje, že EÚ by mala využiť túto príležitosť na podporu vzájomne prospešnej spolupráce;

3. uznáva, že útočná vojna Ruska proti Ukrajine a jej dôsledky predstavujú výzvy aj príležitosti pre stredoázijské štáty, ktoré tradične udržiavajú úzke vzťahy s Ruskom; vyjadruje hlboké znepokojenie nad skutočnosťou, že štáty Strednej Ázie obchádzajú sankcie EÚ voči Rusku, ktorých cieľom je zastaviť vojnu na Ukrajine; vyzýva orgány stredoázijských štátov, najmä Kazachstanu, Kirgizska a Uzbekistanu, aby úzko spolupracovali s EÚ, najmä s jej vyslancom pre sankcie;

4. opätovne zdôrazňuje kľúčovú úlohu posilnených dohôd o partnerstve a spolupráci ako rámca pre spoluprácu so štátmi Strednej Ázie; so znepokojením konštatuje, že posilnená dohoda o partnerstve a spolupráci s Kirgizskom zostáva nepodpísaná, hoci rokovania boli ukončené v roku 2019; vyzýva Radu a Komisiu, aby vyriešili zostávajúce otázky a bezodkladne podpísali posilnené dohody o partnerstve a spolupráci s Kirgizskom a Uzbekistanom, aby Parlament mohol uplatniť svoje výsady v súvislosti s ratifikáciou týchto dohôd; zdôrazňuje, že nepodpísanie uvedených dohôd po ukončení rokovaní spochybňuje dôveryhodnosť EÚ ako globálneho aktéra;

Regionálna spolupráca

5. vyzdvihuje veľký potenciál vzájomne prospešnej spolupráce v oblasti udržateľného rozvoja, konektivity, energetiky, kritických surovín a bezpečnosti, pretože Stredná Ázia je kľúčovým regiónom prepojenia medzi východom a západom; zdôrazňuje, že na to, aby bola stratégia Global Gateway úspešná, musí EÚ svoje ambiciózne plány podporiť skutkami a mobilizovať finančné prostriedky; upozorňuje, že je dôležité vybudovať transkaspický koridor ako alternatívne spojenie medzi Áziou a Európou a vyvíjať úsilie o prilákanie investícií a odstránenie prekážok identifikovaných v štúdii Európskej banky pre obnovu a rozvoj;

6. berie na vedomie dlhodobé úzke vzťahy stredoázijských štátov s Afganistanom a ich vyvíjajúcu sa pragmatickú spoluprácu s Talibanom od jeho nástupu k moci v roku 2021, a to aj bez jeho uznania; zdôrazňuje, že štáty Strednej Ázie zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečovaní stability v Afganistane prostredníctvom poskytovania humanitárnej pomoci, elektriny, obchodných príležitostí a spoločných projektov v oblasti konektivity; nabáda osobitného vyslanca EÚ pre Afganistan, aby pokračoval v úzkej spolupráci s

partnermi v stredoázijských štátoch v rámci dialógu medzi EÚ a Strednou Áziou o Afganistane; uznáva, že Stredná Ázia je kľúčovou oblasťou na zabránenie šíreniu náboženského extrémizmu, terorizmu a sietí obchodovania s drogami a čelí zvýšenému migračnému tlaku v dôsledku prebiehajúcej humanitárnej krízy v Afganistane;

7. vyzdvihuje úlohu EÚ ako dôležitého darcu pomoci pre tento región; zdôrazňuje, že je dôležité postupovať jednotne ako Tím Európa, pretože to umožňuje vytvárať synergie a maximalizovať vplyv prijatých opatrení a poukazuje na výhody mnohostrannej spolupráce; zdôrazňuje potrebu zabezpečiť viditeľnosť pomoci a investícií EÚ;

8. konštatuje, že zmena klímy, rastúca populácia a hospodárske potreby zvyšujú tlak na vodné zdroje v Strednej Ázii; zdôrazňuje potrebu užšej regionálnej spolupráce v tejto otázke medzi krajinami na hornom a dolnom toku s cieľom zabrániť konfliktom v súvislosti s distribúciou a využívaním vodných zdrojov; víta regionálne platformy, ako je Medzinárodný fond na záchranu Aralského mora, ktoré podporujú dialóg a spoluprácu medzi stredoázijskými štátmi; pripomína, že EÚ a Stredná Ázia nadviazali dialóg o životnom prostredí s cieľom podporiť stabilizáciu Aralského mora a lepšie riadenie vodných zdrojov;

Demokracia a ľudské práva

9. naliehavo žiada stredoázijské štáty, aby dodržiavali svoje záväzky v oblasti demokracie a ľudských práv, pričom poznamenáva, že je to aj v súlade s dohodami o partnerstve a spolupráci a so všeobecným systémom preferencií plus; zdôrazňuje, že je dôležité viesť pravidelné dialógy o ľudských právach so stredoázijskými štátmi, pretože sú nástrojom na podporu dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a fórom na riešenie problematických otázok; vyzýva delegácie EÚ a zastúpenia členských štátov v Strednej Ázii, aby naďalej zohrávali aktívnu úlohu pri monitorovaní situácie na mieste, spolupracovali s obhajcami ľudských práv a reagovali na porušovanie ľudských práv a politicky motivované prenasledovanie, a to aj účasťou na súdnych procesoch a návštevami politických väzňov;

10. upozorňuje na zásadné demokratické nedostatky v Strednej Ázii, ktoré stále pretrvávajú, a zdôrazňuje dôležitú úlohu, ktorú môže zohrávať občianska spoločnosť pri podpore reforiem a dobrej správy vecí verejných v regióne; vyjadruje poľutovanie nad reštriktívnym prístupom pri legislatívnych iniciatívach týkajúcich sa mimovládnych organizácií a médií, ktoré obmedzujú priestor pre činnosti občianskej spoločnosti; konštatuje, že stredoázijské štáty majú mladé a dynamické obyvateľstvo, ktoré by malo dostať príležitosť na zmysluplné zapojenie do formovania budúcnosti svojej krajiny; víta činnosti fóra občianskej spoločnosti EÚ – Stredná Ázia a vyzýva EÚ, aby posilnila svoju podporu občianskej spoločnosti;

11. konštatuje, že treba zvýšiť odolnosť Strednej Ázie proti dezinformáciám podporou nezávislých médií a obsahu v miestnych jazykoch, zvyšovaním mediálnej gramotnosti a organizovaním cielených kurzov pre miestnych novinárov; vyjadruje znepokojenie nad rastúcim počtom zatknutých novinárov a blogerov a nad hrozbami zákazu činnosti nezávislých médií; trvá na tom, že treba zabezpečiť dodržiavanie práv novinárov, nezávislých blogerov a obhajcov ľudských práv, zaručiť ich ochranu pred obťažovaním, nátlakom a hrozbami a vyšetriť všetky útoky proti nim;

12. vyjadruje znepokojenie nad tým, že rodovo motivované násilie, diskriminácia a obťažovanie menšín a LGBTI osôb sú v Strednej Ázii stále rozšírené, a naliehavo vyzýva vlády Strednej Ázie, aby zabránili tomuto porušovaniu ľudských práv prostredníctvom vhodných zákonov a opatrení;

13. zdôrazňuje, že EÚ by mala využiť svoj pozitívny obraz v Strednej Ázii a viac sa angažovať v kultúrnej a verejnej diplomacii; zasadzuje sa za podporu medziľudských kontaktov a mobility, poskytovanie príležitostí v oblasti vzdelávania a vedy prostredníctvom programov Erasmus+ a Horizont 2020 a zvyšovanie cestovného ruchu;

°

° °

14. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii a podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku a prezidentom, vládam a parlamentom Kazachstanu, Kirgizska, Tadžikistanu, Turkménska a Uzbekistanu.